

Dönem : 3

Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı :

856

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve C. Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet, İçişleri, Millî Savunma ve Plân komisyonlarından seçilen 3'er üyeden kurulu 105 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/782, 2/832)

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı (1/782)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-1584/1304

13 . 2 . 1973

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 12 . 2 . 1973 tarihinde kararlaştırılan «1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Ferid Melen

Başbakan

13 MAYIS 1971 GÜN VE 1402 SAYILI SIKIYÖNETİM KANUNU DEĞİŞİKLİK TASARISI

MADDELER GEREKÇESİ

2 nci madde gerekçesi :

Bu maddenin 6 ncı fıkradaki hükmüne vuzuh getirilmesi bakımından yeni bir muhteva verilmiş, yeni 7 ncı fıkra eklenmiş, 8 ncı fıkra olarak beliren son fıkraya da bir bent ilâve edilmiştir.

Yürürlükteki 2 nci madde, sıkıyönetim işlerinin yürütülmesine ilişkin hükümler ihtiva ettiği görülmekle, madde başlığı «Sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesi» olarak değiştirilmiştir.

Maddede geçen «Zabıta Kuvvetleri» deyimini, Anayasa ve idare hukukunca benimsenen terminolojiye uygunluğu sağlamak amacı ile, «Kolluk Kuvvetleri» olarak değiştirilmiştir. (1 ve 2) ncı fıkralar muhtevasında değiştirmeyi gerekli kılan haller müşahede edilmemiştir.

MİT ile ilgili (3) ncü fıkra aynen muhafaza olunmuştur.

Maddenin (4) ncü fıkrası ile ilgili olarak tefrik edilecek birliklerin 9 ncü maddeye atıf suretiyle belirlenmesinin zarurî olduğu; fıkrada yer alan «barışta ve zorunlu hallerde» deyiminin yeterince açık olmadığı, aslında birbirini tamamlayan unsurlar olmakla beraber, ayrı ayrı unsurlar halinde yorumlanabildiği, halbuki bu iki halin, muayyen bir olayda ikisinin birden mevcudolması gerektiği;

Kaldı ki; Sıkıyönetim Komutanı tarafından bu fıkradaki yetkiye istinaden celbedilen askerî birliğin ne kadar süre emrinde kalacağına muayyen olmadığı, teemmül edilmiş ve bu görüşlerin ışığında fıkraya gerekli ilâvelerin yapılması uygun bulunarak metindeki ilâveler yapılmıştır.

Maddede yer alan (6) nci fıkranın kâfi derecede açık olmadığı görülerek değiştirilmiş, yeni iki fıkra eklenmiş ve (8) nci fıkrada vuzuh getirici küçük bir değişiklik yapılmıştır.

Kır bekçileri ve Gümrük Muhafaza Teşkilâtı ile Belediye Zabıtasına da hizmet tevcih etme olanağı, alınan teklifler ve cari tatbikat gözönüne alınarak sağlanmıştır.

Bu fıkranın ilâvesi ile, Kanunun 3/h maddesinde zarurî ihtiyaç maddeleriyle ilgili olarak sıkıyönetim komutanlarına verilen kontrol yetkisinin, belediye zabıtasına da hizmet tevcih edebilme ile mümkün olacağı ve yürütülebileceği;

Kır bekçileri ve gümrük muhafaza teşkilâtına dair fıkranın ilâvesiyle de, kolluk kuvvetlerine muvazi olarak, zabıta görevi ifa eden bu organlara da, hizmetin gerekli kılması halinde belli görevler verilebilme olanağı yaratılması sağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasına ilâve olunan «atanma» deyimini, geçmiş bir uygulamanın ortaya çıkardığı mahzurun tekrarını önlemek gayesiyle ilâve olunmuştur.

Sıkıyönetim komutanlığı emrinde görevli personelin ataması yine ilgilinin dairesi tarafından yapılması mümkün ise de, sıkıyönetimdeki görevinden ayrılmasının gerçekleşmesi, sıkıyönetim komutanının hizmet gereklerini gözönüne alarak vereceği izne bağlı olması düşünülmüştür.

3 ncü madde gerekçesi :

Bu maddenin ilk fıkrası yeniden tanzim olunmuş, (a - g) bentlerinde yürürlükteki metinde değişiklik yapılmamış, (h ve i) bendine bâzı ilâveler öngörülmüş, (m) bendi çıkarılarak 2 nci maddeye alınmış, yerine bir başka muhteva getirilmiş, bir de yeni bir (o) bendi eklenmiştir.

Maddenin başlığının «görev ve yetki» ibaresini taşıması muvacehesinde, birinci fıkrasına açıklık kazandırmak gerekli görülmüştür. Ayrıca uygulamada, sıkıyönetim komutanları sanki madde de yazılı yetkilerin tamamını her halükârda kullanmak zorunda imişler gibi bir anlayışa yol açtığı da görülerek, hazırlanan metinde önce görevin ne olduğu belirtilmiş, sonra da «gerektiği halde» maddede yer alan yetkileri kullanabilecekleri belirtilmiştir.

Maddenin (h) bendindeki, sıkıyönetim bölgeleri içinde, ihtiyaç maddeleri ile ilgili ticarî ve sınaî müesseseleri kontrol yetkisini kuvvetlendirmek ve önleyici tesiri haiz olmak amacıyla, gerektiğinde müessesenin kapatılması veya kusuru görülenleri bölge dışına çıkarma yetkilerinin de tanınması uygun görülmüştür.

Maddenin (i) bendine, eksik bulunduğu belirtilen «otel, motel, kamping ve bunlara benzer yerleri» ilâvesi yapılarak, bu bentte sayılan yetkilerin ilâve edilen yerlere de şamil kılınması öngörülmüştür.

Maddenin (m) bendi, sıkıyönetim komutanına tanınan imkânlarla ve yürütme ile ilgili olduğu görülüp, daha genişletilmiş olarak 2 nci maddeye alınmış, böylece 3 ncü maddedeki yetkiler arasından çıkarılmıştır. Ancak yerine tasarıdaki bent monte edilmiştir.

Bu bölümle Devlet kurum ve organlarıyla Hazine, mahallî idare, iktisadî ve sair kamu kuruluşlarına, gerek görüldüğü ahvalde, ihtiyaçla doğru orantılı tedbirleri aldirabilmek yetkisi sıkıyönetim komutanına tanınmıştır. Böylece bilfarz, bir sabotaj ihtimali, büyük çapta bir hırsızlık ihbarı karşısında sıkıyönetim komutanı, kurumun harici emniyetini kolluk kuvvetleriyle sağlamakla beraber, kurum içinde dahilî emniyet tedbirlerini kuruma aldirabilme olanağını elde etmiş olmaktadır.

Maddeye eklenen (e) bendi, maddede sayılan yetkilerin herhangi bir belli olayda yetmemesi ihtimaline karşı genel bir yetkiyi ifade etmekte, ancak bu yetki «sıkıyönetim ilân sebeplerine ve faaliyetlerine ilişkin tedbirler» kaydı ile sınırlanmaktadır.

4 ncü madde gerekçesi :

1402 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra mevzuatta yapılan değişiklikleri ihtiva etmek ve 1481 sayılı Asayiş Müessir Bâzı Fiillerin Önlenmesi hakkında Kanun ile T. S. K. İç Hiz-

met Kanununun değişik 87 nci maddesinin sağladığı munzam hakların, silâh kullanan sivil ve asker kişilere teşmilini mümkün kılmak ve suçları doğmadan önlemek amacıyla bu maddeye yeni şekli verilmiştir.

Böylece sıkıyönetim hizmetleri sırasında silâh kullanmak zorunda kalan sivil ve asker kişilere, bu kanunlarla tanınan hak ve imkânlar mütesavîyen şamil kılınmış olmaktadır.

5 nci madde gerekçesi :

Sıkıyönetim komutanları ve yardımcılarının geçmiş uygulamalar da dikkate alınarak ayrı ayrı bölgelerde faaliyet göstermeleri halinde, yardımcı komutanlara, bilfarz «tâli bölge komutanı» gibi sıfatlar vermenin, bu bölgelerde yürütülecek hizmeti daha başında menfi yönde etkileyeceği ve o bölgedeki işlerin esasen ikinci derecede olduğunun peşinen kabul ve ilânı anlamına gelebileceği gözetilerek, yardımcı komutanların sıfat ve yetkilerinin askerî ve diğer gereklerle yenibaştan düzenlenmesi düşünülmüştür. Bu görüşten hareketle, sıkıyönetim komutanlığı karargâhında komutana yardımcı olarak atanan veya bölgenin genişliği dikkate alınarak atanan yardımcı komutanlarla ilgili hükümler yeniden düzenlenmiş, «çevre komutanlığı» deyimi ile sıkıyönetim ilân edilen bölgenin belli bir kesiminde, sıkıyönetim komutanına yardımcı olarak görev ifa edecek komutanlıklar istihdaf edilmiştir.

Maddenin (4) nü fıkрасında, anaprensip olarak, zaman zaman her çevrede sıkıyönetim komutanlıklarının farklı olarak tezahür eden uygulamalarından dolayı duyulan şikâyet konularını bir dereceye kadar azaltabilmek, sıkıyönetim komutanları arasında işbölümü ve işbirliği ile koordinasyonu ve gerektiğinde müşterek yönetimi sağlamak görüşünden hareket edilmiştir. Böylece adli, idarî ve teknik konularda Başbakanlık adına Genelkurmay Başkanlığınca sağlanacak müşterek yönetim ve koordinasyonun sıkıyönetimin anameselelerinde benzer uygulamaları mümkün kılacağı, zaman tasarrufu sağlayacağı, davalarda ayniyet arz edilenlerin bir elde toplanmasını temin edeceği umulmuştur. Sıkıyönetim komutanlarının bu ahvalde de Başbakana karşı sorumlu olmaları prensibi aynen korunmuştur.

7 nci madde gerekçesi :

Bu maddede yapılan değişiklik, sıkıyönetim komutanlarına vekâletin 15 günden 30 güne çıkarılmasını temin amacına matuf olmuştur. Sürenin (30) gün olması, sıkıyönetim komutanlarına daha geniş imkân tanıma bakımından uygun bulunmuştur.

8 nci madde gerekçesi :

Sıkıyönetime ihtiyaç duyuran nedenlerin, sivil ve asker yöneticilerin elbirliğiyle çalışması sonucu giderileceği gözönüne alınmış, sıkıyönetim komutanlığı karargâhlarında, askerî mahkeme ve savcılıklarında ihtiyaç duyulmuş olan daktilo, steno, diğer sivil memurlara ait kadroların önceden hazırlanarak Başbakanın onayına sunulup kesinleşmesi, sıkıyönetim ilânı ile beraber bu kadrolara süratle atanmalar yapılarak, işlere bir an önce ve karma, ehliyetli bir ekiple başlanabilmesi olanacağının sağlanması düşünülmüştür. Bu şekilde atanacak personelin asli görev yerleri ile ilgilerinin kesilmemesi özlük hakları bakımından zorunlu görülmüştür.

12 nci madde gerekçesi :

1402 sayılı Kanunun tedvininden sonra 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda yapılan değişiklikler, terminolojiye inhisar etmek üzere, bu maddeye de eksettirilmiştir.

13 nü madde gerekçesi :

Maddede geniş ve değişikliğe gidilmemiş, ancak, cari uygulama ve kazaî içtihatlar gözönüne alınarak metne bir ilâve yapılmıştır. Bunda başlıca âmil, Askerî Yargıtay Daireleri Kurulunun 19 . 11 . 1971 gün ve Esas 971/89, Karar 971/87 ve 17 . 12 . 1971 gün ve Esas 971/97, Karar 971/96 sayılı ve «Sıkıyönetim ilânını gerektiren suçları işleyenlerin takibettikleri (Umumî ve müşterek gaye) için işlendiği ve bu sebeple sanığın fiil ile sıkıyönetim ilânına sebeb olan suçları işleyenlerin eylemleri arasında (Umumî ve manevî) irtibatın mevcud olduğunun kabulü gerekir» şeklinde

özetlenebilen görüşleri olmuştur. Böylece metne «Umumî ve müşterek gaye içerisinde» ibaresi eklenmiştir.

14 nci madde gerekçesi :

Madde metninde değişiklik gereği müşahade olunmamış, ancak son fıkradaki «Askerî Yargı-tay'a deyimi bir maddî hatayı ifade ettiğinden, olması lâzımgelen şekilde ve «Askerî Yargıya» olarak düzeltilmiştir.

Ayrıca sıkıyönetim komutanlarına, emirlerine verilen personel üzerinde hizmete sevk edebilme, gerektiğinde belirli cezaları uygulayabilme imkânını tanıyan bir fıkra, tekliflere de uygun olarak maddeye eklenmiştir.

15 nci madde gerekçesi :

Anayasa Mahkemesinin 15/16 Şubat 1972 gün ve 1971/31 Esas, 1971/5 sayılı Kararıyla iptal olunan maddelerden biri olan bu maddede yapılan değişiklikler, maddenin (1) nci fıkrasında yer alan ve sıkıyönetim komutanına görev yerini saptama yetkisi tanıyan «Sıkıyönetim komutanı tarafından istenildiği takdirde» ibaresinin metinden çıkarılması, böylece maddede yazılı suçların tamamı artık sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevine dahil olup, bunlar arasında seçme imkânı kal-maması sebebiyle, (1) nci fıkraya, suçları saikleri yönünden azaltabilmek üzere «Sıkıyönetim ilânına ve faaliyetlerine ilişkin olanları işleyenler» ibare ve kıstası eklenerdek, böylece sıkıyönetim ilânına ilişkin saiklerle işlenmeyen suçların, görevi belirten bu maddede yazılı olsa dahi, sıkıyönetim askerî mahkemelerinde bakılmaması, buna mukabil, genel güvenlik ve kamu düzenine ilişkin sıkıyönetim faaliyetlerine taallük eden suçların da sıkıyönetim askerî mahkemelerinde bakılması olanagının sağlanması noktalarında toplanmıştır.

Maddenin bentleri aynen bırakılmış, ancak uygulamada en fazla ihtiyaç hissedilen, fakat irtibat sağlanamayan ahvalde ortaya kalan yataklık yapma suçunun T. C. Kanunundaki 296 nci madde-siyle, 191, 192 ve 537 nci maddeleri, duyulan ihtiyaca binaen (f) bendinde yazılı suçlar arasına dahil edilmiştir.

Maddenin (2) nci fıkrası, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı muvacehesinde yeniden düzen-lenerdek, sıkıyönetim komutanının gelen dosyalar hakkında kıyas hakkı kaldırılmış, bunları sıkı-yönetim komutanlığı Askerî Saverliğa gönderme esası öngörölmüştür.

Maddenin (3) nci fıkrasında, sıkıyönetim komutanının gözetim altına alabilme yetkisinin sü-resi açık bırakılmış, bu sürenin Anayasanın (30) ncu maddesi üzerinde yapıldığı bilinen çalış-malar sonucunda ve tasarı T. B. M. M. de iken saptanması öngörölmüştür.

18 nci madde gerekçesi :

Maddeye açıklık getirmek ve uygulanacak usul kanunu ile savaş hükümlerini tamamen be-lirtibilmek amacı ile düzenlenmiştir.

20 nci madde gerekçesi :

1402 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra 357 sayılı Kanunda yapılan değişiklik buraya da aksettirilmiş, böylece madde hazfedilerek madde numarasının teselsül etmemesi mahzuru önlen-miştir.

21 nci madde gerekçesi :

Madde metninde değişiklik yapılmamış, ancak 15 nci maddenin son fıkrasına, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı muvacehesinde Anayasanın 147 nci maddesi de eklenerek, bu fıkra 21 nci mad-de altına alınmıştır.

Böylece kanunda yer alan soruşturmada izin hükümleri derli toplu hale getirilerek tamamı bu maddede toplanmıştır.

23 nci madde gerekçesi :

Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği ve iptal kararının Resmî Gazetede yayınlandığı 14 . 10 . 1972 gününden itibaren yürürlükten kalkmış olan diğer maddedir.

Yüksek Mahkemenin iptal kararına paralel olarak, sıkıyönetimin sona ermesiyle sıkıyönetim askerî mahkemeleri ve askerî savcılarının yetkilerinin sona ereceği hükmü yeniden hazırlanan met-

ne konmuş ancak bitirilememiş soruşturma ve dava dosyalarının, sıkıyönetimin peyderpey kalkması halinde en yakın bölgedeki sıkıyönetim komutanlığı askerî mahkemesine, sıkıyönetimin bütün bölgelerde kalkması halinde; Güvenlik Mahkemeleri kuruluncaya kadar bitirilememiş davaların ve soruşturmaların dosyalarının bölgedeki askerî mahkemeye, bölgede askerî mahkeme yoksa en yakın askerî mahkemeye, bölgede birden ziyade askerî mahkeme varsa garnizon komutanlığı nezdindeki askerî mahkemelerde sonuçlandırılması; umumî adliye mahkemelerinin iş hacminin kabarıp olması nedeniyle öngörülmüştür.

26 ncı madde gerekçesi :

Maddenin (a) ve (b) bentleri aynen bırakılmış, ancak sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülebilmesinin peyderpey sağlanan ödeneklerle değil, belirli bir ödenek ile sağlanmasını teminen Başbakanlık bütçesine yeterli ödeneğin konması için bir fıkra ilâve olunmuştur.

C. Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/832)

16 . 2 . 1973

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ile gerekçesinin ilişikte sunulduğunu arz ederim.

Saygılarımla.

Malatya Senatörü
Hamdi Özer

GEREKÇE

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa ek 6 . 2 . 1973 tarihli ve 1654 sayılı Kanunla Sıkıyönetim hizmetinde bulunan subay, assubay ve sivil personele günde 15 liradan 40 liraya kadar hizmet zammı ödenmektedir.

Hizmetin önemi ve riski dolayısıyla maaşlı personele böyle bir hak tanıdığı halde, aynı hizmeti yapan erlere ücretli asker benzeyişi vermemek için nakdî bir ödeme cihetine gidilmemiştir. Ancak emsali erlerin normal hizmetlerine karşılık günün 24 saatini alârm havası içinde geçiren bu erlere de bir hak tanımak Hukuk Devletinin görevi olmalıdır.

Aylıklı personele nakdî olarak hizmet zammı yapılırken erlere de bir hizmet süresi zammı yapmak Orduda gönül bütünlüğü yaratır. Kaldı ki bu fiilî hizmet bir tatbikat mahiyetinde olup normal hizmetin uzun süresine denk bir yetişkinlik de sağlar. Diğer erlerin de böyle bir eğitimden geçmesine imkân verir. Askerlik çağı gelenlerin fazla yığıntı yapmadan silâh altına alınması için de boşluk hazırlanmış olur.

Bu kanunla 6 ay Sıkıyönetim hizmeti gören 1 ay, 18 ay hizmet eden 3 ay önce terhis mahiyetinde izinli gidecektir. 15 . 5 . 1971 tarihinden geçerli olacağı için bundan yararlanacakların sayısı fazla olacak ve büyük ölçüde malî tasarruf sağlanarak harp silâh ve araçlarının artırılmasına da yardım yapılmış olacaktır.

Malatya Senatörü
Hamdi Özer

C. Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in teklifi

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 15 . 5 . 1971 tarih ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine aşağıdaki (D) fıkrası eklenmiştir :

D) Sıkıyönetim Komutanlığı ile bu Komutanlık emrinde görevli bulunan birliklerde hizmet gören erler, bu millî hizmet sürelerinin her aylığı için 5 gün hesabı ile toplanacak süre kadar emsalinin terhislerinden önce terhis mahiyetinde izinli bırakılırlar.

Böyle bir hak, normal yıllık izinlerine hâlel getirmez. Ancak izinli, hava değişimli veya başka birliklerde görevli bulunanların bu süreleri Sıkıyönetim hizmetinden sayılmaz.

MADDE 2. — Bu kanun 15 . 5 . 1971 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

105 No. lu Geçici Komisyon

Millet Meclisi

105 No. lu Geçici

17 . 3 . 1973

Komisyonu raporu

Esas No. : 1/782, 2/832

Karar No. : 2

Yüksek Başkanlığa

«1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı» nı görüşmek üzere, Genel Kurulun 18 . 2 . 1973 tarihli 61 nci Birleşiminde teşkil olunan 105 No. lu Geçici Komisyonumuz; Başkanlığımızca Komisyonumuza havale olunan ve tasarı ile aynı mahiyette bulunan, «Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi» ni, tasarımı esas almak suretiyle birleştirmiş, Millî Savunma Bakanı ve hükümet temsilcileri de hazır bulunduğu halde, tetkik ve müzakere etmiştir.

Komisyonumuz; tasarının birinci maddesi içinde yer alan, 2, 4, 7, 8, 12, 13, 20 ve 21 nci maddeleri ile, tasarının ikinci ve üçüncü maddelerini aynen kabul etmiş, tasarının birinci maddesi içinde yer alan 3, 5, 14, 15, 18, 23 ve 26 nci maddelerini değiştirmiş ve bir geçici madde eklemiştir.

Tasarı, Anayasa Mahkemesinin, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerini iptal etmesi muvacehesinde meydana gelen boşluğun doldurulmasını ve uygulamada beliren aksaklıklarını ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla mezkûr kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesini öngörmektedir. Tasarının gerekçesinde de ifade edildiği üzere; 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 15 ve 23 nü maddelerinin, Anayasa Mahkemesinin 15/16 Şubat 1972 tarih ve 971/31 esas, 972/5 sayılı kararıyla iptâl olunması, iptâl kararının 15 nci madde için yayım tarihinden altı ay sonra, 23 nü madde için yayım tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunması nedeniyle, iptâl gerekçesi de dikkate alınarak, önce sözü edilen iki maddenin yeniden düzenlenmesi zarureti hâsıl olmuş; diğer taraftan iki yıla yaklaşan uygulamada Sıkıyönetim Kanununun aksayan ve ihtiyaçları tam karşılayamayan bâzı maddelerinin de yeniden ele alınması ve belirtilen ihtiyaçlar paralelinde düzeltmelere gidilmesi uygun görülmüştür. Böylece uygulamada yetersiz kaldığı görülen, maddelerle, iptâl olunan maddeler yerine ikâme olunacak hükümlerin ahenkli bir şekilde işlenmesi mümkün kılınmak istenmiştir.

Tasarının gerekçesinde belirtilen hususlar ve Komisyonumuzdaki müzakereler sırasında hükümet temsilcileri tarafından verilen izahat yeterli görülmüş ve Komisyonumuzca da genel olarak benimsenmiş, yapılan değişikliklerin gerekçesi aşağıda açıklanmıştır.

1402 sayılı Kanunun değiştirilmesini öngören maddelerini ihtiva eden birinci madde, teknik yönden metinde yapılan değişikliklere paralel olarak yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan ve Sıkıyönetim Komutanının görev ve yetkilerini belirten 3 nü maddenin (o) bendi, Anayasanın sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin 124 nü maddenin son fıkrası hükmünün temel esprisine uygun bulunmadığından ve Sıkıyönetim Komutanına mahiyeti belli olmayan görev ve yetkiler verdiği için ve esasen maddenin diğer hükümleri yeterli mütalâa edildiğinden, Komisyonumuzca metinden çıkarılmıştır.

Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 5 nci maddenin son fıkrası, hükmü Anayasanın esprisine uygun hale getirmek ve uygulamaya esneklik kazandırmak amacıyla yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 14 nü maddenin son fıkrasına eklenen bir hükümlerle, Sıkıyönetim Komutanlığı emrine atanan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personele, Sıkıyönetim Komutanı tarafından verilebilecek disiplin ve idarî cezalar tadadedilmiş, bunların di-

şında kalan cezaların, 657 sayılı Kanunda ve kendi özel kanunlarında öngörülen usullere uygun olarak yetkili makam ve kurullar tarafından uygulanacağı belirtilmiştir.

1 nci madde içinde yer alan 15 nci maddenin son fıkrasında yapılan değişiklikle, Anayasaya yapılan atıf yerine, kanun tekniğine uygun olması bakımından sözü edilen sürenin metinde gösterilmesi tercih edilmiştir.

Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 18 nci maddede yapılan değişiklikle, sıkıyönetimin savaş hâli sebebiyle ilân edilmemesi halinde, Askerî Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü kanununun savaş halinde «mahkeme kuruluşu» na ilişkin hükümlerinin de uygulanmayacağı belirtilmiş ve bu suretle madde metninin Anayasaya uygunluğu sağlanmak istenmiştir.

Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 23 ncü madde, Anayasa hükümlerine paralel olarak Komisyonumuzca yeniden düzenlenmiştir.

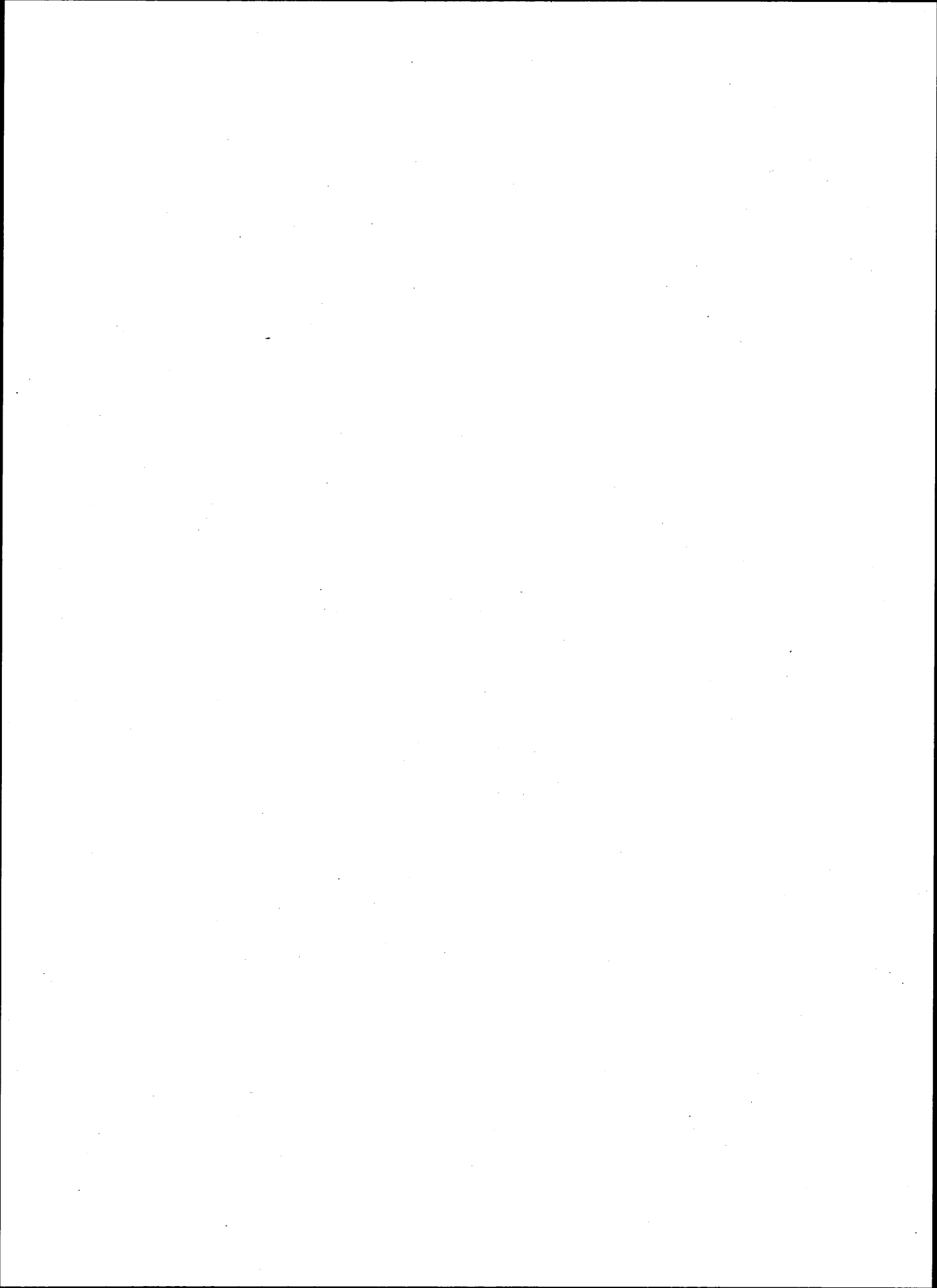
Tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 26 ncı maddenin (a), (b) ve 1654 sayılı Kanunla eklenen (c) bentlerinde bir değişiklik yapılması söz konusu olmadığından, sadece madde metnine eklenmesi öngörülen fıkra hükmüne metinde yer verilmiş ve tasarının 1 nci maddesi kapsamından çıkarılarak 2 nci madde olarak düzenlenmiştir.

Anayasa hükümleri ve tasarının 1 nci maddesi içinde yer alan 23 ncü maddenin yeniden düzenlenmesi muvacehesinde 26 . 4 . 1971 tarihinde ilân edilen sıkıyönetim dönemi içinde sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde görülmekte bulunan dâvalar hakkında uygulanacak işlemi belirtmek üzere, tasarı metnine Komisyonumuzca üçüncü madde olarak bir geçici madde eklenmiş ve metin başlığı buna göre düzenlenmiş, madde numaraları bütün bu değişikliklere paralel olarak teselsül ettirilmiştir.

Tasarının önemi ve mahiyeti dikkate alınarak ve Anayasa Mahkemesinin iptâl kararı ile meydana gelecek boşluğun biran önce doldurulmasını sağlamak amacıyla, gündemdeki bütün işlere takdimen ve öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususu Komisyonumuzca karara bağlanmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

105 No. lu		
Geçici Komisyon Başkanı	Sözcü	Kâtip
Eskişehir	Ordu	Konya
<i>I. Anı</i>	<i>K. Şensoy</i>	Söz hakkım mahfuzdur
		<i>M. K. İmer</i>
Erzurum	İstanbul	Malatya
<i>S. Aras</i>	Söz hakkım mahfuzdur	<i>A. Karaaslan</i>
	<i>I. Sancar</i>	
Niğde	Siirt	
Söz hakkım mahfuzdur	Söz hakkım mahfuzdur	
<i>A. Kavurmacıoğlu</i>	<i>M. N. Oktay</i>	

HÜKÜMETİN TEKLAFI

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzi maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 23 ve 26 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesi :

Madde 2. — Sıkıyönetim altına alınan yerlerde genel güvenlik ve asayişe ilişkin kolluk kuvvetlerine ait görev ve yetkiler Sıkıyönetim Komutanlığına geçer. Kolluk kuvvetleri bütün teşkilâtı ile Sıkıyönetim Komutanının emrine girer.

Sıkıyönetim bölgesindeki kolluk kuvvetleri; sıkıyönetim hizmetlerinin yapılmasından dolayı Sıkıyönetim Komutanlığına, bu hizmetler dışında kalan hizmetlerin yürütülmesinden dolayı da adli ve idarî makamlara karşı sorumludur.

Millî İstihbarat Teşkilâtı Sıkıyönetim Komutanlığı ile işbirliği yapar.

Sıkıyönetim Komutanlığı, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkileri, o yerin kolluk kuvvetleri ve bu kanunun 9 ncü maddesine göre tefrik edilen askerî birlikler ile yürütür. Barış zamanında tivedi ile zorunlu hallerde sıkıyönetim komutanı o yer veya o yere en yakın garnizon komutanlarından yeteri kadar birliğin geçici olarak emrine verilmesini isteyebilir. Bu istek derhal yerine getirilir.

Sıkıyönetim Komutanı, bölgesi içinde gerek kolluk kuvvetlerinin ve gerekse askerî personelin görev yerlerini değiştirebilir. Hizmet gereklerini dikkate alarak kolluk kuvvetlerinde askerî personel kullanabilir. Bu takdirde müdür seviyesindeki personel sıkıyönetim komutanı emrinde müşavir olarak görevlerine devam ederler.

Sıkıyönetim komutanı; hizmetin gerekli kılması halinde, sıkıyönetim bölgesindeki Devlet kurum ve organları, Hazine, özel idare, mahallî idare, iktisadî veya sair kamu kuruluşlarına ait bina, araç ve personelden yararlanmak için istekte bulunabilir ve bu istek derhal yerine getirilir.

Sıkıyönetim komutanı, kolluk kuvvetleri kapsamında kalan belediye zabıtası, gümrük muhafaza ve kır bekçileri gibi sair zabıtaya ilişkin görevler ifa eden kuruluşlara da hizmet tevcih edebilir.

Sıkıyönetim komutanlığı emrine atanan veya görev alan bilimle personelin, sıkıyönetim süresince sıkıyönetim komutanının izni olmadıkça atanma, itisfa veya emeklilik işlemleri yürütülemez.

Görev ve yetki :

Madde 3. — Sıkıyönetim komutanı, sıkıyönetim bölgesinde genel güvenlik ve kamu düzenini korumak ve sağlamakla görevlidir ve gerektiği hallerde aşağıda yazılı tedbirleri almaya yetkilidir.

a) Komutanları ve her türlü dernek, siyasî parti, sendika, kulüp gibi teşekküllere ait binaları, işyerleri ile özel ve tüzel kişilikleri haiz (Özerk müesseseler dahil) müesseseler ve bunlara ait müstamilât ve her türlü kapalı ve açık yerleri, mektup, telgraf ve sair mersuleleri ve kişilerin üzerlerini herhangi bir müracaat, talep ve karara hücum olmaksızın aramak ve bunlardan sübut vasıtaları olan yahut zor alma tabi bulunan eşyayı zaptetmek;

b) Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayımları dahil olmak üzere telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak;

c) Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf ve sair mersuleleri kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayımların basım ve yayımını kayıtlamak ve bunlar üzerine sansür koymak veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak; sı-

105 NO. LU GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21 ve 23 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sıkıyönetimin hizmetlerinin yürütülmesi :

Madde 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Görev ve yetki :

Madde 3. — Sıkıyönetim komutanı, sıkıyönetim bölgesinde genel güvenlik ve kamu düzenini korumak ve sağlamakla görevlidir ve gerektiği hallerde aşağıda yazılı tedbirleri almaya yetkilidir.

a) Konutları ve her türlü dernek, siyasi parti, sendika, kulüp, gibi teşekküllere ait binaları, işyerleri ile özel ve tüzel kişilikleri haiz (Özerk müesseseler dâhil) müesseseler ve bunlara ait müstemilât ve her türlü kapalı ve açık yerleri, mektup, telgraf ve sair mersuleleri ve kişilerin üzerlerini herhangi bir müracaat, talep ve karara lüzum olmaksızın aramak ve bunlardan sübut vasıtaları olan yahut zor alıma tabi bulunan eşyayı zaptetmek;

b) Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayımları dâhil olmak üzere telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak;

c) Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf ve sair mersuleleri kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayımların basım ve yayımını kayıtlamak;

(Hükümetin teklifi)

sıkıyönetim komutanlığınca basılması veya nesri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş gibi bircümle matbu evrakı basan matbaaları kapatmak;

d) Kamu düzeni, Devlet kuvvetleri, kişi hürriyeti, kamu selâmeti aleyhine işlenen suçlarla, adam öldürmek veya kişilere karşı müessir fiilde bulunmak suçlarından hükümlülüğü bulunmalardan veya genel emniyet gözetimi altında olanlardan yahut sıkıyönetim bölgesinde belirli bir ikametgâhı olmayanlardan veya diğer şüpheli olan kişilerden sıkıyönetim bölgesi içinde bulunmaları sakıncalı görülenleri sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarmak veya bu bölge içinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak;

e) Her türlü silâhlar, cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri patlayıcı maddeler, radyo aktif maddeler veya gazların yahut benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya âlet veya araçların teslimi için emirler vermek, arayıp toplamak;

f) Grev, lokavt yetkilerinin kullanılmasını sürekli olarak durdurmak veya izne bağlamak; işgal, fiili durum, boykot ve iş yavaşlatılması gibi hareketleri yasaklamak, önlemek veya önleyici tedbirleri almak;

g) Kapalı veya açık yerlerde her türlü toplantıları veya gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, her türlü dernek ve teşekküllerin çalışmalarını durdurmak veya bunları izne bağlamak; yeni dernek kuruluşlarını izne bağlamak;

h) Zaruri ihtiyaç maddelerini yapan, üreten, depolayan, nakleden ve satan ticari ve sınıai müesseseleri lüzumu halinde kontrol etmek ve ihtiyaçların gerektirdiği tedbirleri almak ve gerektiğinde kusurlu görülenleri bölge dışına çıkarmak veya müesseselerini kapatmak;

i) Gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansink ve emsali gibi eğlence yerleri ile kulüp ve sair oyun salonlarını otel, motel, kamping ve bunlara benzer yerleri kontrol etmek, kapatmak veya bunların açılma ve kapanma zamanlarını tayin etmek ve sınırlamak,

j) Kara, deniz ve hava trafik düzenine ilişkin tedbirleri almak, güvenlik amacıyla ulaştırma araçlarının bölgeye giriş ve çıkışlarını kayıtlamak veya yasaklamak;

k) Sıkıyönetim bölgesine girmek ve bu bölgeden çıkmak istiyenler hakkında kayıtlar koymak;

l) Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tümünü veya bir kısmını aldirmek;

m) Sıkıyönetim bölgesindeki Devlet kurum ve organlarına Hazine, özel idare, mahallî idare, iktisadi veya sair kamu kuruluşlarına gerekli tedbirleri aldirmek;

n) Bakanlar Kurulunun sıkıyönetimle ilgili kararlarını yürütmek,

o) Yukarıda sayılan bentler dışında kalan ve fakat sıkıyönetimin ilân sebeplerine ve faaliyetlerine ilişkin sair tedbirleri almak.

Bu maddede sayılan yetkilerin kullanılması sırasında milletlerarası hukukun diplomatik temsilcilikler ve mensuplarına tanıdığı ayrıcalık ve dokunulmazlıklar ile yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa hükümleri saklıdır.

Silâh kullanma yetkisi :

Madde 4. — Sıkıyönetim komutanlığı emrinde görevli asker ile polis ve jandarma, kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında tabi oldukları Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesinde silâh kullanmayı icabettiren hal ve şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde silâh kullanma yetkisini haizdirler.

(105 no'lu Geçici Komisyonunun değişikliği)

mak ve bunlar üzerine sansür koymak veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak; sıkıyönetim komutanlığınca basılması veya neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş gibi bildirimle matbu evrakı basan matbaaları kapatmak;

d) Kamu düzeni, Devlet Kuvvetleri, kişi hürriyeti, kamu selâmeti aleyhine işlenen suçlarla, adam öldürmek veya kişilere karşı müessir fiilde bulunmak suçlarından hükümlülüğü bulunanlardan veya genel emniyet gözetimi altında olanlardan yahut sıkıyönetim bölgesinde belirli bir ikametgâhı olmayanlardan veya diğer şüpheli olan kişilerden sıkıyönetim bölgesi içinde bulunmaları sakıncalı görülenleri sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarmak veya bu bölge içinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak;

e) Her türlü silâhlar, cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya gazların yahut benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya âlet veya araçların teslimi için emirler vermek, arayıp toplamak;

f) Grev, lokavt yetkilerinin kullanılmasını sürekli olarak durdurmak veya izne bağlamak; işgal, fiilî durum, boykot ve iş yavaşlatılması gibi hareketleri yasaklamak, önlemek veya önleyici tedbirleri almak;

g) Kapalı veya açık yerlerde her türlü toplantıları veya gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, her türlü dernek ve teşekküllerin çalışmalarını durdurmak veya bunları izne bağlamak; yeni dernek kuruluşlarını izne bağlamak;

h) Zarurî ihtiyaç maddelerini yapan, üreten, depolayan, nakleden ve satan ticarî ve sınaî müesseseleri lüzumu halinde kontrol etmek ve ihtiyaçların gerektirdiği tedbirleri almak ve gerektiğinde kusurlu görülenleri bölge dışına çıkarmak veya müesseselerini kapatmak;

i) Gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansinik ve emsali gibi eğlence yerleri ile kulüp ve sair oyun salonlarını otel, motel, kamping ve bunlara benzer yerleri kontrol etmek, kapatmak veya bunların açılma ve kapanma zamanlarını tayin etmek ve sınırlamak;

j) Kara, deniz ve hava trafik düzenine ilişkin tedbirleri almak, güvenlik amacıyla ulaştırma araçlarının bölgeye giriş ve çıkışlarını kayıtlamak veya yasaklamak;

k) Sıkıyönetim bölgesine girmek ve bu bölgeden çıkmak isteyenler hakkında kayıtlar koymak;

l) Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tüzümünü veya bir kısmını aldırarak;

m) Sıkıyönetim bölgesindeki devlet kurum ve organlarına Hazine, özel idare, mahallî idare, iktisadî veya sair kamu kuruluşlarına gerekli tedbirleri aldırarak;

n) Bakanlar Kurulunun sıkıyönetimle ilgili kararlarını yürütmek;

Bu maddede sayılan yetkilerin kullanılmasında milletlerarası hukukun diplomatik temsilcilikler ve mensuplarına tanıdığı ayrıcalık ve dokunulmazlıklar ile yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa hükümleri saklıdır.

Silâh kullanma yetkisi :

Madde 4. — Tasarının 4 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Sıkıyönetim komutanlığında görev alan ve silâh kullanan bütün personel hakkında 1481 sayılı Asayişe Müessir bâzı fiillerin önlenmesi hakkındaki Kanunun 3 ncü maddesi ile 211 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 87 ncü maddesinin V ve VI ncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Yukarıda belirtilen görevlilerin; Devlet otoritesini, can ve mal güvenliğini korumak için silâh kullanmalarını, sıkıyönetim komutanlarının önceden düzenleyen emirleri uygun araçlarla ilân edilir.

Komutan ve yardımcısı :

Madde 5. — Sıkıyönetimin ilân edildiği bölgede, bu kanun hükümlerini uygulamak üzere en az kolordu veya eşidi küt'a komutanlığı görevini yapmış veya yapmakta olan bir komutan, Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanının imhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı bir kararname ile Sıkıyönetim Komutanı olarak atanır.

Sıkıyönetim komutanına, sıkıyönetimin ilân edildiği bölge ve ilânı gerektiren olayın genişliği dikkate alınarak yeteri kadar komutan yardımcısı veya çevre komutanı yukarıdaki fıkrada belirtilen usule göre atanır. Atanma kararında sıkıyönetim komutanının, komutan yardımcılarının ve çevre komutanlarının eski görevleriyle ilişkilerinin kesilip kesilmeyeceği belirtilir.

Sıkıyönetim komutanı, hizmet gereklerini dikkate alarak, kendine ait yetkilerin tamamını veya bir kısmını yardımcılara ve çevre komutanlarına devredebilir.

Çeşitli bölgelerde veya bütün yurttaki sıkıyönetim ilân edilmesi halinde; sıkıyönetim komutanlıkları ve sıkıyönetim hizmetleri arasındaki adli idarî ve teknik iş bölümü, işbirliği ve koordinasyon ve sıkıyönetim komutanlıklarının müşterek konulardaki yönetimi Başbakan adına Genelkurmay Başkanlığınca sağlanır.

Sıkıyönetim komutanına vekâlet :

Madde 7. — Sıkıyönetim komutanının, sıkıyönetim bölgesinden uzaklaşması veya hizmet edemeyecek derecede mâzeretinin vukubulması halinde, kendisine kimin vekâlet edeceği Genelkurmay Başkanlığınca tespit olunur. Ancak, bu vekâletin otuz günden fazla uzamasını gerektiren hallerde en kısa zamanda yeni bir atama yapılır.

Karargâh :

Madde 8. — Sıkıyönetim ilânı ile beraber, sıkıyönetimin maksat ve amaçlarına uygun olarak, sıkıyönetim komutanlığı karargâhı kurulur. Sıkıyönetim komutanlığı kadroları, Genelkurmay Başkanlığınca önceden hazırlanır ve Başbakanın onayına sunulur. Bu kadrolara lüzumu kadar subay, assubay, sivil personel ve Devlet memurları aslî görev yerleri ile ilişkisi kesilmeksizin usulüne göre atanır.

Atanan personel, atama emrinin kendilerine tebliğini takibeden yirmidört saat içerisinde hareket ile yol süresi sonunda yeni görevlerine katılma zorundadır.

Sıkıyönetim mahkemeleri kuruluncaya kadar yapılacak işler :

Madde 12. — Sıkıyönetim komutanı nezdindeki askerî mahkemeler göreve başlayıncaya kadar, suçun işlendiği yerlerde bulunan askerî savcılar ve bunlar yoksa Cumhuriyet savcıları sıkıyönetim komutanlığı askerî savcılarının görevlerini yaparlar.

(105 no'lu Geçici Komisyonunun değiştirişi)

Komutan ve yardımcıları :

Madde 5. — Sıkıyönetimin ilân edildiği bölgede, bu kanun hükümlerini uygulamak üzere en az kolordu veya eşidi kıt'a komutanlığı görevini yapmış veya yapmaktaki olan bir komutan, Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanının inhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı bir kararname ile sıkıyönetim Komutanı olarak atanır.

Sıkıyönetim Komutanına, sıkıyönetimin ilân edildiği bölge ve ilânı gerektiren olayın genişliği dikkate alınarak yeteri kadar komutan yardımcısı veya çevre komutanı yukardaki fıkrada belirtilen usule göre atanır. Atanma kararında sıkıyönetim Komutanının, komutan yardımcılarının ve çevre komutanlarının eski görevleriyle ilişkilerinin kesilip kesilmeyeceği belirtilir.

Sıkıyönetim Komutanı, hizmet gereklerini dikkate alarak, kendine ait yetkilerin tamamını veya bir kısmını yardımcılara ve çevre komutanlarına devredebilir.

Çeşitli bölgelerde veya bütün yurttaki sıkıyönetim ilân edilmesi halinde; sıkıyönetim komutanlıkları ve sıkıyönetim hizmetleri arasındaki adli, idari ve teknik iş bölümü, iş birliği ve koordinasyon ve sıkıyönetim komutanlıklarının, müşterek konulardaki yönetimi Başbakan veya yazılı olarak görevlendireceği makamca sağlanır.

Sıkıyönetim Komutanına vekâlet :

Madde 7. — Tasarımın 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir :

Karargâh :

Madde 8. — Tasarımın 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sıkıyönetim Mahkemeleri kuruluncaya kadar yapılacak işler :

Madde 12. — Tasarımın 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Sıkıyönetim ilânını gerektiren hâllere bağlı eylemler :

Madde 13. — Sıkıyönetim ilânına sebeb olan suçları, sıkıyönetim ilânından evvel işlemiş olanlarla, Sıkıyönetim Askerî mahkemelerinin el koyduğu herhangi bir suçla umumî ve müşterek gaye içerisinde irtibatı bulunan suçları işleyenlerin davalarına, suç, sıkıyönetim bölgesi dışında işlenmiş olsa dahi Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde bakılır.

Ancak sıkıyönetim komutanı bu suçlardan, Sıkıyönetim Askerî mahkemelerinde bakılmasına lüzum görmediklerini ilgili adli mercilere vermeye yetkilidir.

Sıkıyönetim personelinin suçlarında görev :

Madde 14. — Sıkıyönetim komutanlığı emrine giren personelin, sıkıyönetim hizmet ve görevleriyle ilgili olarak veya sıkıyönetim hizmet ve görevlerinin yapılması sırasında işledikleri suçlara ait davalara bakmak görevi, Sıkıyönetim Askerî mahkemelerine aittir.

Bu kişilerin sıkıyönetim mahkemesi görevine giren suçları hakkında re'sen kovuşturma yapılır. Bunlar hakkında özel kanunlarında gösterilen yargı usulü hükümleri uygulanmaz.

Sıkıyönetim emrindeki asker kişilerin askerî yargıya tabi suçlarına da Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde bakılır.

Sıkıyönetim komutanı; emrindeki personele özel kanunlarında yazılı disiplin ve idari cezaları usulüne göre verebilir.

Sıkıyönetim mahkemelerinin görev ve yetkileri:

Madde 15. — Sıkıyönetim altına alınan yerlerde aşağıdaki suçlardan sıkıyönetim ilânına ve faaliyetlerine ilişkin olanları işleyenler ve bunların suçlarına iştirak edenler bu kanunun 21 nci maddede hükümleri saklı kalmak şartıyla sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun sıkıyönetim komutanı nezdindeki askerî mahkemelerde yargılanır.

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci, ikinci ve dördüncü faslında yazılı Devletin kişiliğine karşı işlenen suçlar;

b) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının beşinci babının birinci ve ikinci faslında yazılı suç işlemeye tahrik ve cürüm ukası için cemiyet kurmak suçları;

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının altıncı babının ikinci faslında yazılı Devlete ait mühür, damga ve sair alâmetlerin taklidi hakkındaki suçlar;

d) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının yedinci babında yazılı kamunun selâmeti aleyhine işlenen suçlar;

e) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının onuncu babının ikinci faslında yazılı yağma, yol kesme adam kaldırma suçları;

f) Türk Ceza Kanununun 179, 180, 188, 191, 192, 201, 234, 235, 236, 241, 242, 248, 249, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 264, 266, 268, 271, 296 ve 537 nci maddelerinde yazılı suçlar ile 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunda yazılı suçlar;

g) Türk Ceza Kanununun 390 ve 391 nci maddelerinde yazılı suçlar ile haberleşmeyi sağlayan Posta, Telgraf, Telefon işletmesi Genel Müdürlüğüne veya Türk Silâh Kuvvetlerine ait her türlü araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

h) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59 ncu maddelerinde yazılı suçlar;

i) Askerî Ceza Kanununun 75, 93, 95 ve 96 nci maddeleriyle 148 nci maddesinin ikinci fıkrasında ve 160 nci maddelerinde yazılı suçlar;

(105 no'lu Geçici Komisyonunun değiştirilişi)

Sıkıyönetim ilânını gerektiren hâllere bağlı eylemler :

Madde 13. — Tasarrufların 13 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sıkıyönetim personelinin suçlarında görev :

Madde 14. — Sıkıyönetim Komutanlığı emrine giren personelin, sıkıyönetim hizmet ve görevleri ile ilgili olarak veya sıkıyönetim hizmet ve görevlerinin yapılması sırasında işledikleri suçlara ait davalara bakmak görevi sıkıyönetim askerî mahkemelerine aittir.

Bu kişilerin sıkıyönetim mahkemesi görevine giren suçları hakkında re'sen kovuşturma yapılır. Bunlar hakkında özel kanunlarında gösterilen yargı usulü hükümleri uygulanmaz.

Sıkıyönetim emrindeki asker kişilerin askerî yargıya tabi suçlarına da Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde bakılır.

Sıkıyönetim Komutanı; emrindeki personele özel kanunlarında yazılı disiplin ve idarî cezaları usulüne göre verebilir. Ancak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personele, uyarma, kınama ve kısa süreli durdurma dışındaki cezaların uygulanması için yetkili makam ve kurullarına teklifte bulunur.

Sıkıyönetim Mahkemelerinin görev ve yetkileri :

Madde 15. — Sıkıyönetim altına alınan yerlerde aşağıdaki suçlardan sıkıyönetim ilânına ve faaliyetlerine ilişkin olanları işleyenler ve bunların suçlarına iştirak edenler bu kanunun 21 nci madde hükümleri saklı kalmak şartıyla sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun sıkıyönetim komutanı nezdindeki askerî mahkemelerde yargılanır.

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci, ikinci ve dördüncü fasıllarında yazılı Devletin kişiliğine karşı işlenen suçlar;

b) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının beşinci babının birinci ve ikinci faslında yazılı suç işlemeye tahrik ve cürüm ikai için cemiyet kurmak suçları;

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının altıncı babının ikinci faslında yazılı Devlete ait mühür, damga ve sair alâmetlerin taklidi hakkındaki suçlar;

d) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının yedinci babında yazılı kanunun selâmeti aleyhine işlenen suçlar;

e) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının onuncu babının ikinci faslında yazılı yağma, yol kesme adam kaldırma suçları;

f) Türk Ceza Kanununun 179, 180, 188, 191, 192, 201, 234, 235, 236, 241, 242, 248, 249, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 264, 266, 268, 271, 296 ve 537 nci maddelerinde yazılı suçlar ile 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunda yazılı suçlar;

g) Türk Ceza Kanununun 390 ve 391 nci maddelerinde yazılı suçlar ile haberleşmeyi sağlayan Posta, Telgraf, Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğüne veya Türk Silâhlı Kuvvetlerine ait her türlü araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

h) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59 nci maddelerinde yazılı suçlar;

ı) Askerî Ceza Kanununun 75, 93, 95 ve 96 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin ikinci fıkrasında ve 160 nci maddelerinde yazılı suçlar;

(Hükümetin teklifi)

j) Takibi şikâyete bağlı olmayan veya şahsî dava yoluyla takibi gerekli bulunmayan basın yoluyla işlenmiş suçlar;

k) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanuna muhalefetten doğan suçlar;

ı) Derneklerin, sendikaların ve meslekî kuruluşların kanunlarda mevcut kapatılmalarıyla ilgili davalar;

(Anayasanın ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun siyasî partilerin kapatılmasıyla ilgili hükümleri saklıdır.)

Yukarıda yazılı suçlara el koyan yetkili merciler bu suçlara ait hazırlık soruşturması evrakını vakit geçirmeden sıkıyönetim komutanlığına göndermekle yükümlüdürler. Sıkıyönetim Komutanı kendisine gönderilen evrakı Sıkıyönetim Komutanlığı nezdindeki askerî savcılığa, işlem yapılmak üzere gönderir.

Sıkıyönetim Komutanı bu kanunda yazılı suçlardan sanık kişileri, Sıkıyönetim Komutanlığı nezdindeki askerî mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkında bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilir. Bu süre (Anayasada belirtilen) günden fazla olamaz.

Uygulanacak usul hükümleri :

Madde 18. — Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde, Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile ayrıca bu kanunun savaş hali hükümleri uygulanır. Sıkıyönetim, savaş hali sebebiyle ilân edilmemiş ise Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun savaş halinde kanun yollarına başvurmaya ve yerine getirmeye ilişkin hükümleri uygulanmaz.

Askerî Yargıtayca incelemede öncelik :

Madde 20. — Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelere verilip temyiz edilen hükümler, 353 sayılı Kanunun 1596 sayılı Kanunla değişik 217 nci maddesinin son fıkrası uyarınca en geç 2 ay içinde karara bağlanır.

Kovuşturmada izin :

Madde 21. — Bu kanunda belirtilen suçlardan dolayı aşağıda yazılı kişiler hakkında Sıkıyönetim Komutanlığınca kovuşturma yapılabilmesi :

a) General ve amiraller hakkında Genelkurmay Başkanının,

b) Müsteşarlar hakkında Başbakanın veya ilgili bakanların,

c) Valiler, kaymakamlar hakkında İçişleri Bakanının,

d) Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu, Sayıştay Başkan ve üyeleriyle Cumhuriyet Başsavcısı, Başkanun Sözcüsü, Askerî Yargıtay Başsavcısı, hâkimler ve yardımcılarıyla Cumhuriyet Savcı ve yardımcıları ve bu sınıftan sayılanlar, askerî hâkim subaylar hakkında özel kanunlarına göre yetkili kurul ve makamların, iznine bağlıdır.

Yukarıda sayılan kişiler hakkında yetkili kurul ve makamlar tarafından, Sıkıyönetim Komutanlığınca kovuşturma yapılmasına izin verilmediği ahvalde özel kanunlarına göre işlem yapılır.

Yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa hükümleri ile Anayasanın 90 ve 147 nci maddeleri hükmü ve diplomatik dokunulmazlıkla ilgili Milletlerarası hukuk kuralları saklıdır.

Sıkıyönetimin sona ermesi halinde Sıkıyönetim Askerî mahkemelerinin yetkisi :

Madde 23. — Sıkıyönetimin sona ermesi ile sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerin ve askerî savcılarının yetkileri sona erer. Dava ve soruşturma dosyaları en yakın

(105 no'lu Geçici Komisyonunun değiştirmesi)

j) Takibe Şikâyete bağlı olmayan veya Şahsî dava yoluyla takibi gerekli bulunmayan basın yoluyla işlenmiş suçlar;

k) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanuna muhalefetten doğan suçlar;

l) Derneklerin sendikaların ve meslekî kuruluşların kanunlarında mevcut kapatılmalarıyla ilgili davalar;

(Anayasanın ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun siyasî partilerin kapatılmasıyla ilgili hükümleri saklıdır.)

Yukarıda yazılı suçlara el koyan yetkili merciler bu suçlara ait hazırlık soruşturması evrakını sıkıyönetim komutanlığı nezdindeki askerî savcılığa, işlem yapılmak üzere gönderir.

Sıkıyönetim komutanı bu kanunda yazılı suçardan sanık kişileri, sıkıyönetim komutanlığı nezdindeki askerî mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkında bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilir. Bu süre onbeş günden fazla olmaz.

Uygulanacak usul hükümleri:

Madde 18. — Sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde, Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile ayrıca bu kanunun savaş halii hükümleri uygulanır. Sıkıyönetim, savaş halii sebebiyle ilân edilmemiş ise Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun savaş halinde kanun yollarına başvurmaya, yerine getirmeye ve mahkeme kuruluşuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

Askerî Yargıtayca incelemede öncelik :

Madde 20. — Tasarının 20 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kovuşturmada izin :

Madde 21. — Tasarının 21 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sıkıyönetimin kaldırılması halinde Sıkıyönetim Askerî Mahkemelerinin görev ve yetkisi :

Madde 23. — Sıkıyönetimin kaldırılması halinde Sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerin ve askerî savcılarının görev ve yetkileri sona erer.

(Hükümetin teklifi)

bölgedeki sıkıyönetim komutanlığı askerî mahkemesine, sıkıyönetimin bütün bölgelerde kalkması halinde bölgedeki askerî mahkemeye, bölgede askerî mahkeme yok ise en yakın askerî mahkemeye, bölgede birden ziyade askerî mahkeme varsa garnizon komutanlığı nezdindeki askerî mahkemeye devredilir. Görevli askerî mahkemeler, bu kanunu uygular.

Malî hükümler :

Madde 26. — Barışta :

a) Sıkıyönetim komutanı hizmetin gerektirdiği hal ve zamanlara münhasır olmak üzere emrine verilen subay, assubay ve sivil personelin 4786 sayılı Kanunu değiştiren 7043 sayılı Kanun gereğince er tabelasına dahil edilmek suretiyle kazandan iâşe edilmelerini emredebilir.

b) Sıkıyönetim komutanlığı emrine atanan veya sıkıyönetim komutanlığında görev alan subay, askerî memur, assubay ve sivil personelin eski görev yerleri ile ilişkileri kesilmez. Bunlara 6245 sayılı Kanun esaslarına göre yolluk ve yevmiyeleri verilir.

Sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin giderler için Başbakanlık bütçesine yeterli ödenek konur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

12 . 2 . 1973

Başbakan <i>F. Melen</i>	Devlet Bakanı <i>D. Kitaplı</i>	Devlet Bakanı <i>İ. Arar</i>	Devlet Bakanı <i>Z. Baykara</i>
Devlet Bakanı <i>İ. Öztürk</i>	Adalet Bakanı <i>F. Alpaslan</i>	Millî Savunma Bakanı <i>M. İzmen</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Kubat</i>
Dışişleri Bakanı <i>H. Bayülken</i>	Maliye Bakanı <i>Z. Müezzinoğlu</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>S. Özbek</i>	Bayındırlık Bakanı <i>M. Öztekin</i>
Ticaret Bakanı <i>N. Talû</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>K. Demir</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>H. Özalp</i>	Tarım Bakanı <i>İ. Karaoz</i>
Ulaştırma Bakanı <i>R. Danışman</i>	Çalışma Bakanı <i>A. R. Uzuner</i>	Sanayi ve Tek. Bakanı <i>M. Erez</i>	En. ve Tab. Kay. Bakanı <i>N. Kodamanoğlu</i>
Turizm ve Tan. Bakanı <i>E. Y. Akçal</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>T. Tokar</i>	Köy İşleri Bakanı <i>N. Sönmez</i>	Orman Bakanı <i>S. İnal</i>
	Gençlik ve Spor Bakanı <i>A. Karaküçük</i>		

(105 no'lu Geçici Komisyonunun değiştirilişi)

Dava ve soruşturma dosyaları niteliklerine ve ilgili kanun hükümlerine göre görevli ve yetkili mercilere gönderilir.

MADDE 2. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine 1654 sayılı Kanunla eklenen (c) bendinden sonra aşağıdaki fıkraya eklenmiştir.

«Sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin giderler için Başbakanlık bütçesine yeterli ödenek konur».

MADDE 3. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 2. — 26 Nisan 1971 tarihinde ilân edilen sıkıyönetimin kaldırılması halinde Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde görülmekte bulunan davalar sonuçlandırılıncaya kadar bu mahkemelerin görev ve yetkileri devam eder. Bu hallerde, Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde bulunan Sıkıyönetim Askerî Mahkemeleri birden fazla ise bu mahkemeler ile mahkemelerde görevli askerî hâkim ve savcılarının sayıları ihtiyaca göre azaltılabilir.

Kamu davası açılmamış dosyalar ile duruşmanın tatiline karar verilmiş davalar durumlarına, niteliklerine ve kanun hükümlerine göre görevli ve yetkili mercilere gönderilir.

MADDE 4. — Tasarının 2 ncı maddesi 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 3 ncü maddesi 5 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

